

Konferencja „Człowiek w świecie informacji”
Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym.
Teoria i praktyka (Kraków, 9 października 2015,
Katowice, 23 października 2015)

Katarzyna Janczulewicz

Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

Zagadnienie kultury informacyjnej było i jest rozpatrywane przez przedstawicieli różnych dyscyplin naukowych, stąd za słuszne należy uznać przyjęcie interdyscyplinarnego ujęcia tej tematyki przez organizatorów jesiennej konferencji z cyklu „Człowiek w świecie informacji”. Organizacji konferencji podjęły się ośrodki akademickie zlokalizowane w Krakowie (Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie: Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego wraz z Katedrą Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją) oraz w Katowicach (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego). Obrady konferencyjne trwały dwa dni, 9 października uczestnicy spotkali się w Instytucie Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, natomiast 23 października konferencję kontynuowano w CINIBA - Centrum Informatyki i Biblioteki Akademickiej Uniwersytetu Śląskiego oraz Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach. Celem konferencji była próba podjęcia wspólnej refleksji nad pojęciem „kultury informacyjnej” oraz możliwość konfrontacji rozwiązań teoretycznych z przykładami dobrych praktyk propagowania kultury informacyjnej w różnych obszarach życia społecznego.

Patronat nad konferencją objęli: z ramienia Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego, prof. dr hab. Michał Śliwa, natomiast z Centrum Informatyki i Biblioteki Akademickiej w Katowicach Dyrektor CINIBA, prof. dr hab. Dariusz Pawelec. Organizatorzy konferencji postarali się o patronaty medialne, zarówno wśród mediów branżowych: czasopism „Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy”, „Biblioteka i Edukacja. Elektroniczne czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie”, czy „Biblioteka w Szkole”, portali zawodowych: Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna, Ogólnopolski Portal Bibliotekarski (sbp.pl) czy Serwis Informatyczny dla Nauczycieli Bibliotekarzy OEliZK, jak też niezwiązanych bezpośrednio z tematyką: Radio Spectrum.

Wśród patronatów nie mogło zabraknąć bibliotek: CINIBA i Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie oraz instytucji zajmujących się informacją i mediami. Były to: Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej, Ośrodek Badań nad Mediami, Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie (OEliZK), Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE) oraz stowarzyszeń zawodowych: patronatu udzielił Zarząd Główny Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Warszawie i Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich przy Zarządzie Okręgu w Katowicach.

Pierwszego dnia konferencji obrady zorganizowano w sesji plenarnej oraz trzech równoległych sesjach tematycznych, w których uczestnicy zaprezentowali łącznie 37 referatów. W sesji plenarnej, moderowanej przez dr hab. Katarzynę Potyrałę, prof. Uniwersytetu Pedagogicznego (UP w Krakowie), referaty oscylowały wokół współczesnej kultury informacyjnej. Uporządkowania pojęć podjęła się Barbara Kamińska-Czubała (UP w Krakowie), która w wystąpieniu *Kultura informacyjna w ujęciu informatologicznym*, przedstawiła znaczenie i funkcjonowanie pojęcia kultury informacyjnej w ekologii informacji i zarządzaniu informacją. Zagadnienia kultury informacyjnej w ujęciu nauk społecznych dotyczyły dwa referaty: przestrzenią kulturową zajęli się Leszek Korporowicz (Uniwersytet Jagielloński), który w referacie *Przestrzeń kulturowa w społeczeństwie konceptualnym* omówił wpływ zmian przestrzeni kulturowej na funkcjonowanie współczesnych instytucji oraz Sylwia Jaskuła (Collegium Civitas w Warszawie) w wystąpieniu *Modele kultury informacyjnej w edukacji międzykulturowej*. Wpływ nowych technologii na edukację był przedmiotem rozważań Janusza Morbitzera (Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej), autora referatu *Edukacyjny efekt cieplarniany jako konsekwencja rozwoju medialnego świata*, w którym skupił się on na efektach rozwoju nowych mediów.

Jednym z głównych zagadnień omawianych w sesji plenarnej była kultura bezpieczeństwa informacji. Tematykę tę zainicjował Andrzej Żebrowski (UP w Krakowie), który przedstawił referat *Walka informacyjna a bezpieczeństwo informacji*. Szczególną rolę relacji pomiędzy człowiekiem a otoczeniem w kontekście bezpieczeństwa omówił Marian Cieślarczyk (Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach) w referacie *Kultura informacyjna jako element kultury bezpieczeństwa*. Hanna Batorowska (UP w Krakowie) w wystąpieniu *Kultura informacyjna w kontekście kluczowych problemów bezpieczeństwa informacyjnego* przedstawiła informatologiczne elementy kultury bezpieczeństwa. Andrzej Koziara z Biblioteki Uniwersytetu Śląskiego, w zastępstwie przedstawiciela firmy Magra, omówił aktualne sposoby zabezpieczania danych.

Druga część konferencji została podzielona na równoległe sesje tematyczne. Pierwszą z nich: „Kultura informacyjna w perspektywie bezpieczeństwa informacyjnego” poprowadził dr Rafał Klepka (UP w Krakowie). Wśród referatów wygłoszonych w tej sesji można wyróżnić dwa bloki tematyczne: poświęcony bezpośrednio oddziaływaniu na odbiorców informacji poprzez przekazywanie im różnych form informacji oraz dotyczący pośredniego oddziaływania, związanego z zachowaniami użytkowników informacji. Do pierwszego z tych bloków należał referat Katarzyny Pabis-Cisowskiej (UP w Krakowie), która podjęła się analizy propagandy Polskiej Kroniki Filmowej i omówienia zagadnień propagandy w referacie: *Propaganda czy rzeczywistość w wątkach kulturowych w Polskiej Kronice Filmowej*.

Historyczne rozważania kontynuował Przemysław Wywiat (UP w Krakowie), który w wystąpieniu *Walka informacyjna w poglądach płk. Stefana Roweckiego* zaprezentował poglądy płk. Stefana Roweckiego na przepływ informacji. Współczesną próbę oddziaływania na społeczeństwo przedstawił Rafał Klepka (UP w Krakowie) w referacie *Hasła wyborcze kandydatów na prezydenta RP w 2015: funkcje i potencjał informacyjny sloganu wyborczego*. W części dotyczącej zachowań informacyjnych użytkowników autorzy wygłosili trzy referaty. Bożena Jarosz (UP w Krakowie) przedstawiła typologię zachowań ryzykownych wśród internautów (*Zachowania ryzykowne w społecznościach internetowych oraz zagrożenia niezależne od aktywności internautów*), natomiast Andrzej Koziara (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego) zajął się możliwościami zabezpieczania systemów informacyjnych (*Bezpieczeństwo systemów informacyjnych - od świadomości użytkownika do realnego bezpieczeństwa*). Wyniki badania ankietowego, dotyczącego zachowań studentów w zakresie bezpieczeństwa informacji w Internecie omówiła Paulina Motylińska (UP w Krakowie) w referacie *Bezpieczeństwo informacji w Internecie - zachowania i opinie studentów*.

Drugą sesję tematyczną pt. „Kultura informacyjna w perspektywie rozwoju edukacji”, skoncentrowaną na zmianach zachodzących w społeczeństwie wskutek rozwoju nowych technologii i mediów, poprowadziła dr Irena Pulak (Akademia Ignatianum w Krakowie). W tej sesji można było wyodrębnić trzy główne wątki: człowiek, kompetencje oraz środowisko informacyjne. Dwa referaty dotyczyły człowieka jako nadawcy i odbiorcy informacji. Błażej Sajduk (Wyższa Szkoła Europejska im. ks. J. Tischnera w Krakowie) zajął się wpływem nowych technologii na edukację młodego pokolenia (*Wpływ młodego pokolenia homo mediens oraz nowoczesnych technologii informacyjnych na edukację*), postulując uwzględnianie zmian technologicznych w systemie edukacji wyższej. Rolę dorosłych w zapewnianiu bezpieczeństwa cyfrowego młodego pokolenia zaprezentowała Grażyna Gregorczyk z OEliZK w Warszawie (*Znaczenie wzorca osobowościowego dorosłych (rodziców, opiekunów i nauczycieli) w kształtowaniu postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie dzieci i młodzieży w społeczeństwie informacyjnym*). Autorka zauważyła, że wiele zachowań informacyjnych, w tym tych ryzykownych, jest powieleniem wzorców zauważonych w najbliższym środowisku młodego człowieka. Adam Bańdo (UP w Krakowie) poddał rozważaniom kompetencje jako czynniki determinujące zachowania współczesnego użytkownika informacji (*Kultura informacyjna w kontekście kompetencji współczesnego użytkownika multimedialnych i kreatora informacji multimedialnej*). Kolejne dwa referaty traktowały o znaczeniu wizualizacji informacji. Izabela Rudnicka (OEliZK w Warszawie) omówiła infografikę jako formę przedstawienia informacji (*Od infografiki do rozszerzonej rzeczywistości - rozwijanie kompetencji informacyjnych kształtujących świat ucznia*), natomiast Irena Pulak i Małgorzata Tomaszewska-Wieczorek (Akademia Ignatianum w Krakowie) zajęły się problematyką połączenia słowa i obrazu (*Kształtowanie kultury słowa i obrazu jako wyzwanie dla edukacji ustawicznej XXI wieku*). Trzecie zagadnienie, środowisko informacyjne, zostało omówione w trzech referatach. Sabina Kwiecień (UP w Krakowie) zanalizowała podręczniki szkolne pod kątem nasycenia informacyjnego (*Uczeń - podręcznik: zagadnienie przesylenia informacji*). Miejsce mediów społecznościowych w społecznościach szkolnych przedstawiła Beata Langer (UP w Krakowie) w referacie *Krajobraz informacyjny w szkolnych mediach społecznościowych na przykładzie Zespołu Szkół nr 6 im. Jana III Sobieskiego w Jastrzębiu-Zdroju*. Sesję zamknął referat Izabeli Mrochen (Uniwersytet Śląski) pt.

Dostępna cyberprzestrzeń dla kultury informacyjnej - zapobieganie wykluczeniu cyfrowemu poprzez wdrażanie wytycznych WCAG 2.0, w którym omówione zostały wytyczne WCAG 2.0 oraz ich znaczenie dla niwelowania wykluczenia cyfrowego.

Trzecia sesja tematyczna, zatytułowana „Kultura informacyjna w perspektywie zarządzania informacją” była prowadzona przez dr hab. Barbarę Kamińską-Czubatą i zebrała prelegentów zainteresowanych kulturą organizacyjną. W sesji zaprezentowano referaty bezpośrednio dotyczące teoretycznych podstaw kultury organizacyjnej, działania w bibliotekach i placówkach edukacyjnych, a także wpływu przekazu informacji na kulturę organizacyjną. Zagadnienia teoretyczne przedstawił Marek Deja (Uniwersytet Jagielloński), który w referacie *Kultura informacyjna organizacji - analiza koncepcji i model parametryczny* skupił się na analizie istniejących koncepcji kultury informacyjnej organizacji oraz przedstawił model parametryczny kultury informacyjnej. Do ogólnych rozważań nad kulturą organizacyjną bibliotek można zaliczyć referat Anny Górskiej (Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, Dyrekcja Generalna Biblioteki) pt. *Mniej znane źródła Klasyfikacji Dziesiętnej Deweya*, w którym pokazane zostało kształtowanie się tej klasyfikacji. Dwa wystąpienia dotyczyły kontekstu informacyjnego w działaniach propagandowych. Robert Grochowski (Polskie Towarzystwo Naukowe Prawa Prasowego) w referacie *Manipulacja informacją w przekazach telewizyjnych upadkiem kultury informacyjnej* zwrócił uwagę na stopniowy upadek kultury informacyjnej, na co wpływ może mieć zmanipulowanie przekazami informacyjnymi. Natomiast Barbara Krasieńska (Biblioteka Główna UP w Krakowie) na przykładzie wybranych plakatów propagandowych zbadała wizualne formy propagandowe (*Plakat jako narzędzie kształtowania opinii publicznej*). Autorka skupiła się na tzw. propagandzie pozytywnej, analizując plakaty dotyczące m.in. zasad BHP.

Działania wpływające na kształtowanie kultury organizacyjnej oraz informacyjnej przedstawiła Wanda Krystyna Roman (Uniwersytet Mikołaja Kopernika), która w wystąpieniu *Archiwistyka, zarządzanie dokumentacją i kultura informacyjna* pokazała związki między zarządzaniem informacją a archiwistyką. Kulturę organizacyjną szkoły omówiła Ewa Kawończyk (ZS im. W. Goetla w Suchej Beskidzkiej) w referacie *Wpływ kultury organizacyjnej szkoły na kształtowanie kompetencji informacyjnych nauczycieli i uczniów*. Z kolei Jadwiga Witek (CINIBA w Katowicach) zaprezentowała działania biblioteki akademickiej (*Interakcyjny porządek w bibliotece. Kształtowanie dialogu społecznego i kulturowego ładu*).

W pierwszym dniu konferencji uczestnicy spotkania mieli także możliwość zapoznania się z wystawą książek przygotowaną przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, a zatytułowaną „Człowiek w świecie cyberzagrożeń” oraz wziąć udział w warsztatach „Cyberprzestrzeń użytkownika biblioteki cyfrowej - dostępność do informacji zgodnie z zasadami WCAG 2.0”, przeprowadzonych przez Izabelę Mrochen (Uniwersytet Śląski). W trakcie warsztatów uczestnicy zapoznali się m.in. z zasadami stosowania kolorystyki na stronach internetowych, zapewniającymi użytkownikom Internetu swobodne korzystanie z zasobów tych stron.

Obrady drugiego dnia konferencji, które odbywały się w Katowicach, zostały uroczystie zainaugurowane przez przedstawicieli dyrekcji z ramienia organizatorów: prof. dr. hab. Dariusza Pawelca (CINiBA), dr hab. Annę Tokarską (IBiIN UŚ) oraz dr hab. Zbigniewa Kwiasowskiego, prof. UP (IBiEO UP w Krakowie). Następnie moderatorki sesji tematycznych przeprowadzonych w pierwszym dniu konferencji - dr hab. Barbara Kamińska-Czubała i dr hab. Hanna Batorowska - przypomniały główne wnioski i ustalenia wynikające z podjętych dyskusji. W drugim dniu konferencji odbyły się trzy sesje plenarne, podczas których zaprezentowano referaty zaplanowane wyłącznie na część katowicką obrad, jak również powtórzono kilka referatów wygłoszonych wcześniej podczas pierwszej części konferencji, w Krakowie. Poza tym przeprowadzono trzy warsztaty tematyczne dla uczestników.

W pierwszej sesji, której moderatorem był prof. dr hab. Wiesław Babik, autorzy przedstawili pięć referatów oscylujących wokół teoretycznych zagadnień związanych z szeroko rozumianą kulturą informacyjną. Wiesław Babik (UJ) zaprezentował znaczenie ekologii informacji dla współczesnych odbiorców informacji oraz zagrożenia, które wynikają z nieumiejętnego przebywania w środowisku informacyjnym (*Ekologia informacji a kultura informacyjna współczesnego człowieka*). Barbara Kamińska-Czubała przedstawiła metodologiczne aspekty kultury informacyjnej w ujęciu informatologicznym (*Kultura informacyjna - wybrane problemy i metody badań*). Umiejętnościami związanymi z kształceniem, takimi jak całościowe rozpatrywanie problemów badawczych oraz dostrzeganie powiązań interdyscyplinarnych, zajęła się Hanna Batorowska w referacie *Zanik umiejętności dostrzegania problemu w ujęciu całościowym i w interdyscyplinarnej refleksji*. Autorka zwróciła uwagę na coraz częstsze problemy dotyczące umiejętności wnioskowania, widoczne u współczesnych studentów. Bezpieczeństwo informacyjne w działalności biznesowej omówił Łukasz Wróblewski (Magra) w referacie *Bezpieczeństwo danych cyfrowych w małych i średnich przedsiębiorstwach*. Autor przedstawił problemy, z którymi mogą zetknąć się firmy oraz sposoby zabezpieczania danych. Joanna Ożarowska i Grzegorz Nancki (Uniwersytet Śląski), zaprezentowali rozważania dotyczące prawnych uwarunkowań kultury informacyjnej (*Prawo rzymskie jako podstawa kultury wiedzy i informacji*).

Moderatorem drugiej sesji była dr hab. Anna Tokarska (IBiIN UŚ). W trakcie tej części konferencji prelegenci wygłosili osiem referatów dotyczących szeroko rozumianego bezpieczeństwa informacji, kultury mediów oraz edukacji. Pierwszy referat, zatytułowany *Mroczna strona Internetu: inwigilacja* wygłosił Jacek Tomaszczyk (IBiIN UŚ). Autor zaprezentował zebranym metody inwigilacji, mogącej zagrazać użytkownikom Internetu. Andrzej Koziara (Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego) przedstawił działania, które powinny podjąć władze instytucji operujących w codziennej pracy danymi osobowymi. W referacie *Bezpieczeństwo systemów informacyjnych - od prawa i technologii do zachowań ludzkich. Rola kierownictwa w realizacji bezpieczeństwa* przedstawił drogę informacji oraz sposoby reagowania na nią przez użytkowników wewnętrznych - pracowników. Kulturę informacyjną mediów zanalizował Rafał Klepka (UP w Krakowie) w wystąpieniu *Wybrane tygodniki opinii o kandydatach w wyborach prezydenckich w 2015 roku: informowanie, krytyka czy agitacja?* Prelegent porównał trzy wybrane tygodniki, w których prezentowano kandydatów na głowę państwa.

Wyniki badań ankietowych, dotyczących umiejętności studentów w zakresie bezpiecznego posługiwania się mediami cyfrowymi, omówiła Paulina Motylińska (UP w Krakowie) w referacie *Kompetencje w zakresie zarządzania bezpieczeństwem informacji jako element kompetencji informacyjnych i cyfrowych*. Autorka porównała programy nauczania wszystkich szczebli edukacyjnych, które uwzględniają problematykę bezpieczeństwa informacji oraz przeanalizowała odpowiedzi, których udzielili studenci krakowskich uczelni. Miejsce biblioteki w kulturze informacyjnej uczelni (i regionu) zaprezentowała Jadwiga Witek (CINiBA Katowice) w wystąpieniu *Język jako element kultury informacyjnej w jednostce publicznej. Kształtowanie dialogu społecznego i kulturowego ładu*. Autorka pokazała, w jaki sposób CINiBA kształtuje swoją markę w otoczeniu dwóch uczelni w Katowicach oraz w regionie.

Miejsce nauczyciela w procesie uczenia się przedstawiła Emilia Musiał (UP w Krakowie) w referacie *Rola nauczyciela w kontekście nowej kultury uczenia się*. Prelegentka wskazała, jak nauczyciel może wpływać na kulturę informacyjną uczniów. Rolą podręczników szkolnych w procesie kształcenia oraz ich zawartością zajęła się Sabina Kwiecień (UP w Krakowie), która w wystąpieniu *Gęstość informacyjna podręczników szkolnych* zanalizowała wybrane przykłady podręczników do historii dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Ostatnim referatem tej sesji było wystąpienie Beaty Langer (UP w Krakowie), która zajęła się działaniami wybranych placówek szkolnych, prowadzonymi w Internecie poprzez strony internetowe oraz na portalach społecznościowych. Referat zatytułowany *Otoczenie informacyjne szkolnych mediów społecznościowych. Porównanie i zestawienie na wybranych przykładach* stanowił porównanie działań trzech najlepszych techników w województwie śląskim.

Po drugiej sesji organizatorzy zaproponowali trzy warsztaty związane z tematyką konferencyjną. W ramach pierwszego z nich pn. „Jak skutecznie zabezpieczyć dane w firmie?” Łukasz Wróblewski (Magra) zaprezentował sposoby zabezpieczania danych przed ich utratą. Drugi warsztat pn. „Modele edukacji cyfrowej (gamifikacja, „odwrócona klasa”, metoda hybrydowa, problemowa, projektowa)” przeprowadziła Małgorzata Wieczorek-Tomaszewska, która przedstawiła możliwe działania, sprzyjające edukacji cyfrowej. W trzecim warsztacie pn. „Infografika – funkcjonalny sposób wizualizacji informacji”, przygotowanym przez Annę Seweryn (Uniwersytet Śląski), uczestnicy zostali zapoznani z terminologią związaną z infografiką, historią zjawiska oraz współczesnymi przykładami zastosowania infografiki. Prowadząca przygotowała zestaw książek, w których wszystkie ilustracje były przykładami infografik wykorzystywanych w różnych dyscyplinach naukowych.

W ostatniej sesji plenarnej, prowadzonej przez dr hab. Barbarę Kamińską-Czubałę, przedstawione zostały dwa referaty. W pierwszym Katarzyna Janczulewicz (IBiIN UŚ) zajęła się udziałem publicznych instytucji w kształtowaniu budżetów partycypacyjnych w Polsce (*Biblioteki i instytucje kultury w budżetach obywatelskich (partycypacyjnych). Analiza sytuacji w latach 2013-2014*). Autorka omówiła założenia organizacji budżetów obywatelskich oraz wskazała przykłady podejmowanych w nich działań, w tym bezpośrednio dotyczących bibliotek. Z kolei Renata Dulian (Biblioteka Uniwersytetu Papieskiego Jana

Pawła II w Krakowie) omówiła wydania Biblii dla dzieci, zgromadzone przez Bibliotekę UPJPII oraz zaprezentowała, w jaki sposób wpisują się one w kształtowanie postaw społecznych i kulturowych dzieci i młodzieży (*Biblie dla dzieci i młodzieży elementem kultury informacyjnej*).

Uczestnicy spotkania po jego zakończeniu mieli okazję zwiedzić miejsce obrad - jedną z najnowocześniejszych bibliotek akademickich w Polsce, CINIBA. Konferencja, która skupiła badaczy wielu dyscyplin i ośrodków akademickich, pozwoliła zaprezentować różne perspektywy kultury informacyjnej.